

UOT 371

İradə Böyükağa qızı Əmirəliyeva

pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun aparıcı elmi işçisi

<https://orcid.org/0000-0002-3319-7466>

**“PEDAQOGİKA NƏZƏRİYYƏSİ: MÜNTƏXƏBAT”
DƏRS VƏSAİTİ İLƏ BAĞLI DÜŞÜNCƏLƏR**

Ирада Бююкага гызы Амиралиева

доктор философии по педагогике

ведущий научный сотрудник Института Образования

Азербайджанской Республики

**РАЗМЫШЛЕНИЯ ОБ УЧЕБНОМ ПОСОБИИ
«ТЕОРИЯ ПЕДАГОГИКИ: ХРЕСТОМАТИЯ»**

Irada Boyukagha Amiraliyeva

doctor of philosophy in pedagogy

leading scientific worker at the

Institute of Education of the Republic of Azerbaijan

**THOUGHTS ON THE TEXTBOOK
"THEORY OF PEDAGOGY: AN ANTHOLOGY"**

Xülasə. Bu il ali məktəblər üçün yeni dərslər vəsaiti – “Pedaqogika nəzəriyyəsi: Müntəxəbat” nəşr olunmuşdur. Vəsaitin müəllifi pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Lalə Məmmədlidir. Dərslər vəsaitində Azərbaycanın görkəmli psixoloq və pedaqoqlarının pedaqogikanın ümumi məsələlərinə, əsas anlayışlarına, onun predmetinə, məqsəd və vəzifələrinə, tədqiqat metodlarına, didaktika və tərbiyə məsələlərinə, məktəbsünaslığa dair əsərlərindən seçmələr verilmişdir.

Açar sözlər: *pedaqogika, pedaqogika nəzəriyyəsi, müntəxəbat, pedaqogikanın quruluşu, pedaqogikanın vəzifələri*

Резюме. В этом году в свет вышел новый учебник для вузов – «Теория педагогики: Хрестоматия». Автором пособия является доктор философии по педагогике Лала Мамедли. Учебник содержит отрывки из работ выдающихся азербайджанских психологов и педагогов по общим задачам и основным понятиям педагогики, её предмету, целям и задачам, методам исследования, вопросам дидактики и воспитания, а также школоведению.

Ключевые слова: *педагогика, теория педагогики, хрестоматия, структура педагогики, задачи педагогики*

Summary. This year, a new textbook for universities “Theory of Pedagogy: An Anthology”, was published. The author of the manual is Doctor of Philosophy in Pedagogy Lala Mammadli. The textbook contains excerpts from the works of prominent Azerbaijani psychologists and teachers on the general tasks and basic concepts of pedagogy, its subject, goals and objectives, research methods, issues of didactics and education, as well as school studies.

Keywords: *pedagogy, theory of pedagogy, anthology, structure of pedagogy, tasks of pedagogy*

Pedaqoji universitet və institutda, ADPU-nun filiallarında ali təhsil müəssisələrinin pedaqoji fakültələrində tədris olunan fənlərdən biri də pedaqogikadır. Ötən əsrin 60-cı illərində pedaqoji təmayüllü ali və orta ixtisas məktəblərində müəllimlər və tələbələr 1964-cü ildə nəşr olunmuş M.Ə. Muradxanovun ümumi redaktorluğu ilə nəşr olunmuş “Pedaqogika” dərsliyindən (1) faydalanırdılar. Həmin illərdə pedaqoji ali məktəblərdə pedaqogika tarixi ayrıca fənn kimi öyrənilirdi. Ə.Y. Seyidovun “Pedaqogika tarixi” dərsliyi (2) müəllimlərin və tələbələrin istifadəsinə verilmişdi.

19 il sonra professorlar B. Əhmədov və A. Rzayevin “Pedaqogikadan mühazirə konseptləri” (3) və həmin nəşrdən təxminən 10 il sonra professorlar N.N. Kazımov və Ə.Ş. Həşimovun “Pedaqogika” (4) dərslikləri işıq üzə gərdi.

Etiraf etmək lazımdır ki, yuxarıda adları çəkilən dərslilər uzun müddət pedaqoji kadrların hazırlanmasında önəmli rol oynamışlar.

Daha sonralar yeni pedaqogika dərsliləri meydana gəldi. Y.R. Talıbov, Ə.Ə. Ağayev, İ.N. İsayev, A.İ. Eminovun, A.N. Abbasov və H.Ə. Əlizadənin, A.M. Həsənov və Ə.Ə. Ağayevin, Ə.X. Paşayev və F.A. Rüstəmovun, M.A. İsmixanovun, A.N. Abbasovun, F.B. Sadıqovun, L.N. Qasımova və R.M. Mahmudovanın, F.İ. İbrahimov və R.L. Hüseynzadənin, İ.İ. Əliyevin, F. Allahverdiyeva və S. Tağıyevanın “Pedaqogika”; N.M. Kazımovun “Məktəb pedaqogikası” dərslilərini qeyd etmək mümkündür.

Eyni zamanda Ə.Ə. Ağayev və b., H.Ə. Əlizadə və R.M. Mahmudovanın “Sosial pedaqogika”, A.N. Abbasovun “Ailə pedaqogikası”, F.B. Sadıqovun “Korreksiya pedaqogikası” və s. dərslilər və dərslilər vəsaitləri meydana gəldi.

Respublikamızda son dövrlərə qədər pedaqogika müntəxəbatı, tərtib olunmamışdı. Bunu nəzərə alaraq, prof. A.N. Abbasovun müəllifliyi, ümumi redaktorluğu və rəhbərliyi ilə “Pedaqogika: Müntəxəbat” (hazırlayanlar: A.N. Abbasov, R.R. Məmmədzadə, L.A. Məmmədli), daha sonralar yenə prof. A.N. Abbasovun müəllifliyi və ümumi redaktorluğu ilə ilk dəfə “Pedaqogika tarixi və nəzəriyyəsi” adlı dərslilər vəsaiti pedaqoji ictimaiyyətin və tələbələrin sərəncamına verildi.

Pedaqogika dərslilər və dərslilər vəsaitləri arasında 2022-ci ildə nəşr olunan “Pedaqogika nəzəriyyəsi” dərslilər vəsaiti də özünəməxsus rolə malikdir. Dərslilərinin müəllif-tərtibçisi pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Lalə Məmmədliyədir.

Bu dərslilərinin annotasiyasında yazılıb: “Təqdim olunan dərslilərinin vəsaitində Azərbaycanın görkəmli psixoloq və pedaqoqlarının pedaqogikanın ümumi məsələlərinə, əsas anlayışlarına, onun predmetinə, məqsəd və vəzifələrinə, tədqiqat metodlarına, didaktika və tərbiyə məsələlərinə, məktəbşünaslığa dair əsərlərindən seçmələr verilmişdir” (5, s. 2).

Dərslilərinin elmi redaktoru pedaqoji elmlər doktoru, professor, əməkdar müəllim Akif Abbasov, rəyçiləri pedaqoji elmlər doktoru, professor Fərahim Sadıqov, Rusiya Təhsil Akademiyasının xarici üzvü, pedaqogika üzrə

elmlər doktoru, professor Hümeyir Əhmədov və pedaqogika üzrə elmlər doktoru, əməkdar müəllim İntiqam Cəbrayilovdur.

“Pedaqogika nəzəriyyəsi: Müntəxəbat”ın tərtibi zamanı pedaqogika fənninin quruluşu, başlıca məsələləri əsas götürülmüşdür. Həmin quruluş, təxminən həmin məzmun üzrə Azərbaycan pedaqoqlarının əsərlərindən seçmələr dərsləri vəsaitinə daxil edilmişdir.

Dərsləri vəsaiti 5 bölmədən ibarətdir: “Pedaqogikanın ümumi məsələləri”, “Didaktika”, “Tərbiyənin nəzəri məsələləri”, “Məktəblilərlə sinifdən xaric və məktəbdənkənar iş” və “Məktəbsüənəslilik”. Bu bölmələr 24 fəslə və 72 mövzunu özündə birləşdirir. 21 müəllifin əsərlərindən bəhrələnilmişdir.

Dərsləri vəsaitinə müəllif-tərtibçi L.A. Məmmədlinin “İdrak fəallığını inkişaf etdirməyin nəzəri əsasları”, “Təhsilalanlarda idrak fəallığı mövqeyinin formalaşdırılması” adlı materialları daxil edilmişdir.

“Pedaqogika elm kimi” fəslinə daxil olan “Pedaqogikanın obyektini, predmetini və əsas pedaqoji anlayışları” paraqrafı formalaşdırılarkən həm prof. Y.R. Talıbov, Ə.Ə. Ağayev b.-nin, həm A.N. Abbasovun, həm də M.A. İsmixanovun, materiallarından istifadə edilmişdir.

Həmin paraqrafda göstərilir ki, “pedaqogika elminin tədqiqat obyektini – insan, mövzusu isə, onun (*insanın*) tərbiyəsi, təlimi və təhsilidir”. Eyni zamanda qeyd olunur ki, pedaqogika həm nəzəri, həm də tətbiqi elmdir.

Haqqında danışılan paraqrafda “tərbiyə” anlayışı ilə yanaşı “özünütərbiyə” və “yenidəntərbiyə” anlayışlarına aydınlıq gətirilmişdir. Diqqət yetirək. Professor A.N. Abbasovun qənaətinə, “Özünütərbiyə dedikdə, şəxsiyyətin (şagirdin, uşağın) ictimaiyyətin təqdir etdiyi müsbət keyfiyyətləri və davranış təcrübəsini özündə təkmilləşdirmək; mənfi sifətlərdən və naqis hərəkətlərdən azad olmaq üçün öz üzərində sistemli, məqsədyönlü və planlı şəkildə aparıldığı dərk edilmiş fəaliyyət anlaşılır” (6, s. 6). “Yenidəntərbiyə dedikdə, tərbiyəçinin uşaqda təşəkkül tapmış yanlış mülahizə, mülahizə, baxış, əqidə və qiymətləndirmənin, habelə şəxsiyyətin formalaşması prosesinə əngəl törədən davranış təcrübəsinin dəyişdirilməsinə yönəldilmiş məqsəduyğun, mütəşəkkil, planlı və sistemli fəaliyyət nəzərdə tutulur” (6, s. 7).

Professor özünütərbiyənin komponentlərini də diqqət mərkəzində saxlamışdır. Həmin komponentlərə aiddir: “...özünətəqlin, özünənəzarət, özününizamlama, özünəqiyəmət, özünə kənardan baxmaq bacarığı, özünəsərəncam, özünəohdəlik, özünəməsuliyyəət, özünütəhlil, özünəhesabat, özünütənqid və s. və i.a” (6, s.7).

Maraqlıdır ki, “Pedaqogika nəzəriyyəsi: Müntəxəbat” dərsləri vəsaitinə professorlar Ə.X. Paşayev və F.A. Rüstəmovun “Pedaqogika: Yeni kurs” dərslərindən götürülmüş “Pedaqogikada diferensiasiya prosesləri” və “Pedaqogikada inteqrasiya prosesləri” adlı materialları da özünə yer almışdır.

“Pedaqogikada diferensiasiya prosesləri” yazısında pedaqogikanın sahələri, başqa sözlə, pedaqoji elmlər sistemi (məktəbəqədər pedaqogika, xüsusi pedaqogika (defektologiya), fənlərin tədrisi metodikası, peşə pedaqogikası, sosial pedaqogika, pedaqogika tarixi, müqayisəli pedaqogika (7); və “Pedaqogikada inteqrasiya prosesləri” adlı materialda isə, pedaqogikanın digər elmlərlə (ümumi psixologiya, uşaq psixologiyası, pedaqoji psixologiya və sosial psixologiya, bioloji elmlər, o cümlədən fiziologiya, İnsan anatomiyası və fiziologiyası, məktəb gigiyenası, fəlsəfə, iqtisadiyyat, sosiologiya, politologiya, sosiologiya, hüquq, informatika, statistika, ekologiya, etnoqrafiya, tarix və texniki elmlər) əlaqəsi kimi məsələlər (7) nəzərdən keçirilir.

Şəxsiyyətin inkişafında bioloji və sosial amillərin rolundan danışılarkən prof. M.A. İsmixanovun dərslərindən (8) faydalanılmışdır.

“Didaktikanın qolları və əsas anlayışları” paraqrafı professorlar F.N. İbrahimov və R.L. Hüseynzadənin “Pedaqogika” dərslərindən (9) götürülmüşdür. Müəlliflər ilk növbədə ümumi didaktika” anlayışının mahiyyətini açır: “Ümumi didaktika təlim və təhsil haqqında nəzəriyyə kimi başa düşülür. Didaktikanın tədqiqat obyektini təhsil prosesidir. Onun predmetini isə didaktik münasibətlərdən, bu münasibətlərin mücərrəd səviyyədə modelləşdirilməsindən ibarətdir” (9, 248), daha sonra xüsusi didaktikaların nələri əhatə etdiyi aydınlaşdırır, didaktikanın əsas anlayışlarına münasibət bildirirlər.

Dərsləri vəsaitinə daxil edilmiş diqqətəlayiq mövzulardan biri də “Kurikulumun məqsəd və vəzifələri”dir. Həmin mövzu professor L.N. Qasımova tərəfindən hazırlanmışdır. L.N. Qasım-

ova yazır: “Kurikulumun məqsədi zamanla ayaqlaşan, müstəqil, düşünməyi, qərar verməyi bacaran vətəndaşlar tərbiyə etməkdir.

Haqqında danışılan paraqrafda göstərilir ki, “hazırda Azərbaycan təhsilinin qarşısında duran əsas vəzifə hafizə məktəbindən təfəkkür məktəbinə keçiddən ibarətdir. Bu məqsədlə fəal (interaktiv) təlim metodunun tədris prosesinə daxil edilməsi şagirdlərin qeyri-fəallıqlarının aradan qaldırılmasına, lazım olan təfəkkür xüsusiyyətlərinin, yaradıcılığın formalaşdırılması və təlim keyfiyyətinin yüksəldilməsinə şərait yaranacaq demokratikləşmə, humanitarlaşma, diferensiallaşdırma, fərdiləşdirmə, inteqrasiya və humanistləşdirmə prinsiplərini həyata keçirməyə imkan verir” (10).

Professorun qənaətinə, “Təlim prosesində təfəkkürün fəallaşdırılması nəticəsində: – biliklər daha müstəqil, sərbəst qavranır və mənimsənilir; – məntiqi, tənqidi və yaradıcı təfəkkür, habelə problemlərin həlli və qərar qəbul edilməsi üzrə vərdişlər formalaşdırılır; – elmi-tədqiqat vərdişləri formalaşdırılır; – qarşılıqlı hörmət hissi və əməkdaşlıq vərdişləri aşılır. – təlimin səmərəliliyi (daha qısa müddətdə daha çox informasiyanı mənimsəmək imkanı) xeyli artır” (10).

Dərs vəsaitinə daxil edilmiş “Pedaqogika elminin vəzifələri” – prof. Y.R. Talıbov, prof. Ə.Ə. Ağayev və b.; “Pedaqogika elminin mənbələri”, “Ağıl tərbiyəsinin məzmunu, vəzifələri, yolları” – prof. N.M. Kazımov; “Pedaqogikanın başqa elmlərlə əlaqəsi” – prof. A.N. Abbasov; F.İ. İbrahimov və R.L. Hüseynzadə; “Yaddaş məktəbindən təfəkkür məktəbinə” – prof. M.İ. İlyasov; “Milli dövlət quruculuğu kontekstində ölkədə həyata keçirilən təhsil siyasətinin başlıca hədəfləri” – prof. H.B. Bayramov; “Müasir pedaqogikada təhsil paradimləri” – prof. H.H. Əhmədov; “İnkişafetdirici təlim” və “Təlim vasitələri haqqında” – Ə.M. Abbasov, İ.A. Cavadov və b.; “Təlimin təşkili formalarının tarixi” və “Dərs təlimin əsas təşkili forması kimi” – prof. M.A. İsmixanov; “Tərbiyənin prinsipləri” anlayışı və tərbiyənin prinsiplərinin xarakteristikası” və “Tərbiyənin üsullarının təsnifi”, “Məktəbin idarə olunması” və “Məktəbin idarə olunmasının mahiyyəti və məzmunu” – prof. F.B. Sadıqov; “Aksioloji təhsil kontekstində mənəvi tərbiyə problemi” – Ş. Əliyeva; “Şagirdlərdə vicdan hissinin tərbiyə olunması” və

“Uşaqların tərbiyəsində atanın rolu” – İ.B. Əmirəliyeva; “Estetik tərbiyə” bölməsi – prof. İ.İ. Əliyev; “Müəllim-şagird münasibətlərinin psixoloji effektləri” – professorlar Ə.Ə. Əlizadə, H.Ə. Əlizadə, dos. S.H. Əlizadə; “Müəllim-şagird münasibətləri normal olarsa...” – prof. K.H. Camalov; “Tərbiyənin sağlam üçlüklər (3+3+3) nəzəriyyəsi” – prof. Z.İ. Qaralov; “Ailədə uşağın sosial inkişaf şəraiti və valideynlərlə pedaqoji işin xüsusiyyətləri” – H.Ə. Əlizadə və R.M. Mahmudova tərəfindən işlənilmişdir.

“Pedaqogikanın tədqiqat metodları” (müəllif prof. A.N. Abbasov) mövzusunun tədrisi zamanı məsləhət görülür ki, ilk növbədə bu anlayışa tərif verilsin (“Tədqiqat metodları dedikdə, elmin öz predmetini, mövzunu tədqiq etmək məqsədilə tətbiq etdiyi yol və vasitələrin məcmusu, elmi-tədqiqat vəzifələrinin həyata keçirilməsi üsulları anlaşılır”) və aşağıdakı tədqiqat metodlarının üzərində dayanılsın: elmi ədəbiyyatın öyrənilməsi, müşahidə, sorğu, müsahibə, intervü, anketləşdirmə, uşaqların yaradıcılıq işlərinin, təlim-tərbiyə müəssisələrinin sənədlərinin öyrənilməsi metodu, pedaqoji eksperiment, testləşdirmə, reyting metodu, sosiometriya metodu, modelləşdirmə metodu, riyazi metodlar.

Prof. Z.İ. Qaralov “Tərbiyənin sağlam üçlüklər (3+3+3) nəzəriyyəsi” məqaləsini hazırlayarkən, özünün də qeyd etdiyi kimi, üç səviyyədə ümumiləşdirmələr aparmışdır. “Birinci səviyyə. Eyni sahəyə aid tərbiyə hadisələri arasındakı qarşılıqlı əlaqələrdən alınan ümumiləşdirmələr. İkinci səviyyə. Tərbiyə anlayışları arasındakı qarşılıqlı əlaqələrdən alınan ümumiləşdirmələr. Üçüncü səviyyə. Eyni sahələr üzrə tərbiyə qanunları (qanunauyğunluqları və prinsipləri) arasındakı qarşılıqlı əlaqələrdən alınan ümumiləşdirmələr”.

Professorun “birinci səviyyədə apardığı ümumiləşdirmələr tərbiyə üzrə yeni anlayışların elmə gətirilməsinə və indiyə qədər bəlli olan anlayışların bir qisminin təkmilləşdirilməsinə imkan vermişdir. İkinci səviyyədə apardığı ümumiləşdirmələr tərbiyə üzrə yeni anlayışların elmə gətirilməsinə və indiyə qədər bəlli olan qanunların bəzilərinin dəqiqləşdirilməsinə kömək etmişdir. Üçüncü səviyyədə apardığı ümumiləşdirmələr əsasında yeni tərbiyə nəzəriyyəsi formalaşdırılmışdır. Z.İ. Qaralov “bunu “Tərbiyənin sağlam üçlüklər (3+3+3) nəzəriyyəsi” adlandırmışdır. Birinci üçlük tərbiyənin əsas mənbə-

ləri olan ailə, məktəb və ictimaiyyətin əlbir fəaliyyəti; ikinci üçlük tərbiyənin məzmununu təşkil edən milli-mənəvi, ümumbəşəri və dini mədəniyyətlərin inteqrasiyasını; üçüncü üçlük tərbiyənin metodologiya və texnologiyalarını, hərəkətverici qüvvələrini əhatə edən insan-təbiət-cəmiyyət qarşılıqlı münasibət və təsir mədəniyyətlərinin cəmini özündə birləşdirir”.

Məqalədə tərbiyənin sağlam üçlüklər (3+3+3) nəzəriyyəsi aşağıdakı şəkildə öz ifadəsini tapmışdır: “Kamil insan, sağlam ailə və cəmiyyət yalnız mənəvi ailə – məktəb – ictimaiyyət əlbirliyindən, məzmunu milli – mənəvi, ümumbəşəri və dünyəvi dini mədəniyyət nümunələrinin cəmindən, metodologiya və texnologiyaları çoxtərəfli insan – təbiət – cəmiyyət qarşılıqlı münasibətlər mədəniyyətindən yaranan tərbiyə sistemləri əsasında yetişə bilər” (11).

Professor yazır: “Dünyada ilk dəfə irəli sürülmüş və əsərdə elmi cəhətdən əsaslandırılmış bu nəzəriyyənin tərbiyə probleminin tamamilə yeni müstəvidə həllinə geniş imkanlar açacağına əminəm. Nəzəriyyədə əks olunmuş çoxsaylı tərbiyə parametrlərinin hər birinin ayrılıqda, həmçinin kompleks halında induktiv və deduktiv metodlarla təhlili əsasında tərbiyənin yeni elmi anlayış və metodlarının, qanun və qanunauyğunluqlarının, prinsiplərinin aşkara çıxarılacağına şübhəm yoxdur. Yeni nəzəriyyə müxtəlif ictimai-siyasi formasiyalar şəraitində tarixən yaranıb sınaqdan keçmiş, bəziləri aksioma çevrilmiş ideyalar, müxtəlif xalqların və ölkələrin mütərəqqi təcrübə nümunələri və empirik qanunlar əsasında formalaşdığına görə onu empirik nəzəriyyə hesab etməliyik. Buradan nəticəyə gəlmək olar ki, yüksək səviyyəli elmi diskussiyalar və ya riyazi hesablamalar əsasında eyni

adlı nəzəriyyəni almaq mümkündür. Ona görə də tərbiyənin sağlam üçlüklər (3+3+3) nəzəriyyəsi universal nəzəriyyə hesab edilə bilər” (11).

Dərs vəsaitində daha çox prof. A.N. Abbasovun materialları özünə yer almışdır. Onların sayı 29-dur. Bəzilərini diqqət mərkəzinə gətirək: “Pedaqogikanın obyekt, predmeti və əsas pedaqoji anlayışları” (bir hissə), “Pedaqogika elminin vəzifələri” (bir hissə), “Pedaqogikanın tədqiqat metodları”, “Pedaqogikanın başqa elmlərlə əlaqəsi” (bir hissə), “İnkişaf haqqında anlayış”, “Şəxsiyyətin inkişafına dair nəzəriyyələr”, “Təhsilin məzmunu anlayışı” və s.

Yuxarıda deyilənləri ümumiləşdirməli olmaq, deyə bilərik ki, dərs vəsaitinə “Pedaqogika nəzəriyyəsi: Müntəxəbat” adının verilməsi istər respublikamızda, istərsə də keçmiş ittifaqda ilk təşəbbüsdür. Hələ indiyədək pedaqogikadan bu adda və bu prinsiplə müntəxəbat hazırlanmamışdır. Eyni sözləri L.A. Məmmədlinin həmmüəllifi olduğu dərslik – “Pedaqogikanın nəzəriyyəsi və tarixi” barədə də demək mümkündür.

Biz müəllif-tərtibçi, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru Lalə Məmmədliyə özünün elmi fəaliyyətində uğurlar diləyirik.

Problemin aktuallığı. İlk dəfə bu adda dərs vəsaiti nəşr olunduğu və məzmunca bitkin və əhatəli olduğundan aktualdır.

Problemin yeniliyi. Hələ indiyədək nə respublikamızda, nə də keçmiş ittifaq respublikalarında bu adda dərs vəsaiti nəşr edilməmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Vəsaitdən ali təhsil müəssisələrinin və kolleclərin tələbələri, müəllimlər, dissertant və doktorantlar, magistrantlar, magistrələr, valideynlər, həmçinin geniş oxucu kütləsi də faydalana bilərlər.

Ədəbiyyat:

1. Pedaqogika. Prof. M.Ə. Muradxanovun ümumi redaktorluğu ilə. – Bakı: Azərtədrisnəşr, – 1964.
2. Ə.Y. Seyidov. Pedaqogika tarixi. – Bakı: Maarif, – 1968.
3. B. Əhmədov, A. Rzayev- Pedaqogikadan mühazirə konspektləri. – Bakı: Maarif, – 1983.
4. N.M. Kazımov, Ə.Ş. Həşimov. Pedaqogika. – Bakı: Maarif, – 1994.
5. L.A. Məmmədli. Pedaqogika nəzəriyyəsi: Müntəxəbat. – Bakı: Mütərcim, – 2022.
6. A.N. Abbasov. Pedaqogika: Orta ixtisas məktəbləri üçün dərs vəsaiti. – Bakı: Mütərcim, – 2015, – s. 229-232
7. Ə.X. Paşayev, F.A. Rüstəmov Pedaqogika. Yeni kurs. Pedaqoji universitetlərin və ali pedaqoji məktəblərin tələbələri üçün dərs vəsaiti. – Bakı: Nurlan, – 2007, – s. 18-22
8. M.A. İsmixanov. Pedaqogikanın əsasları. Pedaqoji institut və universitet tələbələri üçün dərs vəsaiti. – Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, – 2011, – s. 39-43.
9. F.N. İbrahimov, R.L. Hüseynzadə. Pedaqogika: Ali məktəblər üçün dərslik. 2 cildə. 1-ci cild. – Bakı: Mütərcim, – 2012, – s. 37-43

10. L.N. Qasımova və b. Azərbaycan təhsilində kurikulum konsepsiyası: Dərs vəsaiti. – Bakı: Elm və təhsil, – 2016.
11. Z.İ Qaralov. Tərbiyə (prinsiplər, məzmun, metodika). 3 cildə, III cild. – Bakı: Pedaqogika, 2003, – s. 139-141
12. N.M. Kazımov. Məktəb pedaqogikası: Ali məktəblər üçün dərslik. – Bakı: Çıraq, – 2002.
13. Y.R. Talıbov, Ə.Ə. Ağayev, A.İ. Eminov, İ.N. İsayev. Pedaqogika: Ali məktəb tələbələri üçün dərs vəsaiti. – Bakı: Adiloğlu, 2003, – s. 5-7
14. Ə.Ə. Əlizadə, H.Ə. Əlizadə, S.H. Əlizadə. Psixopedaqogika: Dərs vəsaiti. – Bakı, – 2018.
15. M.A. İsmixanov. Pedaqogikanın əsasları. Pedaqoji institut və universitet tələbələri üçün dərs vəsaiti. – Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, – 2011, -s. 5-6

E-mail: amiraliyeva_i@mail.ru

Rəyçilər: *ped.ü.elm.dok., prof. A.N. Abbasov*

ped.ü.elm.dok., prof. İ.H. Cəbrayilov

Redaksiyaya daxil olub: 14.06.2022